

ΕΚΘΕΣΗ ΑΥΤΟΨΙΑΣ
ΣΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΜΑΛΑΝΔΡΙΝΟΥ
την 17 Μαρτίου 2005

Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατόπιν ομαδικών και ατομικών αναφορών κρατουμένων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης και την άσκηση των ατομικών δικαιωμάτων τους στο Γενικό Κατάστημα Κράτησης (Γ.Κ.Κ.) Μαλανδρινού, ενεργώντας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του και ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 5 του Νόμου 3094/2003 (ΦΕΚ Α'10/22.01.2003), παρήγγειλε τη διενέργεια αυτοψίας και όλων των σχετικών εξεταστικών πράξεων στο ανωτέρω σωφρονιστικό κατάστημα. Η αυτοψία διενεργήθηκε, την Πέμπτη 17 Μαρτίου 2005, από το Βοηθό Συνήγορο του Πολίτη κύριο Ανδρέα Τάκη και τους ειδικούς επιστήμονες στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κ. κ. Χαράλαμπο Παπαχαράλαμπους, Ευτύχιο Φυτράκη και κα Χρυσή Χατζή. Σημειώνεται ότι είχε προηγηθεί τηλεομοιοτυπική ενημέρωση επί τούτου τόσο του κ. Διευθυντή όσο και του κ. Εισαγγελέα-Επόπτη του καταστήματος.

Περί την 9^η πρωινή της 17.03.2005, ο Βοηθός Συνήγορος και οι ειδικοί επιστήμονες της Ανεξάρτητης Αρχής μετέβησαν στο Γ. Κ. Κ. Μαλανδρινού, όπου τους δέχθηκαν ο κ. Διευθυντής (Ι.Χριστοφοράκης), ο κ. Αρχιφύλακας και ο κ. Αντεισαγγελέας Πρωτοδικών Άμφισσας (κ. Κ.Πέτσας) και στη συνέχεια η κα Εισαγγελέας Πρωτοδικών Άμφισσας (κα Β.Βλάχου) ασκούσα τα καθήκοντα του Εισαγγελέα-Επόπτη της Φυλακής. Τα στελέχη της Ανεξάρτητης Αρχής συζήτησαν διεξοδικά με τους ανωτέρω τα ζητήματα υποδομής του καταστήματος, χορήγησης αδειών, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και δέσμευσης των μεταγομένων και είχαν πολύ καλή συνεργασία τόσο με τις εισαγγελικές αρχές όσο και με τη διεύθυνση του καταστήματος. Συζήτησαν επίσης με την κοινωνική λειτουργό και τον ιατρό του καταστήματος.

Στη συνέχεια επισκέφθηκαν τα γραφεία του προσωπικού και το αρχείο του καταστήματος και τέλος επισκέφθηκαν τους χώρους κράτησης με τη συνοδεία του κ. Αρχιφύλακα, της κ. Εισαγγελέως-επόπτη και σωφρονιστικών υπαλλήλων.

Επισημαίνεται ότι αρχικά στο κλιμάκιο της Ανεξάρτητης Αρχής μεταφέρθηκε η προφορική άρνηση του κ. Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης να εισέλθουν στους χώρους κράτησης, άρνηση

που επιβεβαίωσε τηλεφωνικώς ο Διευθυντής Σωφρονιστικής Μεταχείρισης Ενηλίκων του υπουργείου κ. Κουτσούκης, επικαλούμενος την από 20-12-2004 υπ' αριθμ.3830 εγκύκλιο προς τους Εισαγγελείς της χώρας του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Δ.Λινού. Ο Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη κ. Α.Τάκης διευκρίνισε ότι η εγκύκλιος αυτή εξεδόθη κατόπιν της από 7-11-2004 επιστολής του Συνηγόρου του Πολίτη κ. Γεωργίου Καμίνη προς τον κ. Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, στην οποία αναλυτικά εξηγείται η γενική κατά τον Ν.3094/2003 αρμοδιότητα της συνταγματικά κατοχυρωμένης Ανεξάρτητης Αρχής προς διαμεσολάβηση με κάθε πρόσφορο μέσο, και ρητώς με αυτοψία (άρθρ. 4 παρ.5 Ν.3094/03), σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες, από τις οποίες ο νομοθέτης δεν εξαιρεί τα σωφρονιστικά καταστήματα ως περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Η αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη για την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης, τη διαφύλαξη της νομιμότητας και την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών, ως παράλληλη αρμοδιότητα επί των πράξεων ή παραλείψεων της σωφρονιστικής διοίκησης δεν συγκρούεται με την εποπτεία της έκτισης της ποινής από τις εισαγγελικές αρχές, συνιστά τουναντίον παράλληλη και συμπληρωματική της εισαγγελικής εποπτείας θεσμική εγγύηση του κράτους δικαίου, της νομιμότητας και διαφάνειας των πράξεων της εκτελεστικής εξουσίας στους χώρους σωφρονιστικής κράτησης, εκεί που ο πολίτης κατ' εξοχήν χρήζει μεγαλύτερης προστασίας. Η ανωτέρω 3830/20-12-2004 εγκύκλιος του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Δ.Λινού ρητώς δέχεται *«την παράλληλη ελεγκτική αρμοδιότητα»* του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος επομένως *«μπορεί να ελέγχει τα καταστήματα κράτησης ως προς τη νομιμότητα της άσκησης των διοικητικών καθηκόντων εκ μέρους των αρμοδίων υπαλλήλων»*. Η απόπειρα αντίθετης ερμηνείας εκ μέρους στελεχών του Υπουργείου Δικαιοσύνης, αποκρούσθηκε από τον Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Δ.Λινό σε προφορικό ερώτημα που του έθεσε η κα Εισαγγελέας-Επόπτης του Γ.Κ.Κ. Μαλανδρινού κατά την ημέρα της αυτοψίας, την 17.03.2005.

Κατόπιν αυτών, βάσει της εκ του Συντάγματος και του Ν.3094/2003 αποστολής της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη, το κλιμάκιο της Αρχής επισκέφθηκε τους χώρους κράτησης του σωφρονιστικού αυτού καταστήματος και προέβη στις ακόλουθες διαπιστώσεις:

I. ΥΠΟΔΟΜΗ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Από την επαφή με τη Διεύθυνση και τους εισαγγελείς-επόπτες όσο και από την περιήγηση στους χώρους του καταστήματος διαπιστώθηκαν τα ακόλουθα:

A) Προσωπικό - Εγκαταστάσεις

Γενικά, δεν ανακύπτουν ζητήματα ως προς την αριθμητική και υπηρεσιακή επάρκεια του προσωπικού και ως προς την ευκατία πυκνότητα των κρατουμένων. Κοινή, αντίθετα, υπήρξε η παραδοχή, ότι γενικώς το Κατάστημα παρουσίασε σημαντικά κατασκευαστικά προβλήματα σε λίγο χρόνο από την έναρξη της λειτουργίας του, γεγονός που προβληματίζει όσον αφορά την επιμέλεια με την οποία έγινε η παραλαβή του εν λόγω έργου. Το θέμα είναι σημαντικό τόσο εν όψει της σαφούς, προγραμματικού χαρακτήρα, διάταξης της σωφρονιστικής μας νομοθεσίας, ότι οι κρατούμενοι δεν υποβάλλονται σε στερήσεις δικαιωμάτων άλλων πλην αυτού στην προσωπική τους ελευθερία (άρθρο 7 Σ.Κ.), όσο και εν όψει της υποχρέωσης της Διεύθυνσης του Καταστήματος να διατηρεί σε καλή λειτουργία τις εγκαταστάσεις του (άρθρο 25 παρ. 1 Σ.Κ.). Αναλυτικότερα:

A1. Η πρόβλεψη για πληθυσμό κάτω των 300 εγκλείστων τηρείται, αφού στο Κατάστημα φιλοξενούνται 280 άτομα (άρθρο 20 παρ. 3 Σ.Κ.). Τηρείται επίσης η διάταξη για τη φιλοξενία μέχρι 6 ατόμων ανά θάλαμο (άρθρο 21 παρ. 1β' Σ.Κ.), αφού τα κελιά φιλοξενούν 2 άτομα. Υπάρχουν 10 ακτινωτές πτέρυγες χωρητικότητας 28 ατόμων (=14 κελιά X 2 άτομα). Την υπηρεσία εξωτερικής φρούρησης στελεχώνουν 68 άτομα. Το σωφρονιστικό προσωπικό ανέρχεται σε 120 υπαλλήλους (80 για φύλαξη και 40 λοιπό διοικητικό προσωπικό). Στο Κατάστημα υπηρετούν και δύο κοινωνικοί λειτουργοί.

A2. Χαρακτηριστικό παράδειγμα προβλήματος υποδομής αποτελεί η θέρμανση, αφού δεν θερμαίνονται κατά το χειμώνα όλοι οι χώροι του Καταστήματος. Σημειώνεται μάλιστα ότι το ψύχος στο Μαλανδρίνο κατά τη χειμερινή περίοδο είναι ομολογουμένως βαρύ. Η θέρμανση όμως και μάλιστα η παροχή της ανάλογα και με τις κλιματολογικές συνθήκες του κάθε τόπου κράτησης αποτελούν δικαιώματα των κρατουμένων και αντίστοιχα υποχρεώσεις της Πολιτείας (άρθρο 20 παρ. 2 Σ.Κ.).

A3. Σημαντικό είναι και το πρόβλημα της παροχής νερού. Για την υδροδότηση του Καταστήματος υπάρχει δεξαμενή με μοτέρ, όγκου 35 κυβ. μ., όπου συγκεντρώνεται νερό το οποίο αγοράζεται, παρά το ότι το Κατάστημα βρίσκεται πολύ κοντά στο Φράγμα του Μόρνου. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης έχει δεσμευθεί για την κατασκευή διυλιστηρίου ύδατος. Ιδιαίτερα τον χειμώνα παρουσιάζεται σοβαρό πρόβλημα με το ζεστό νερό, αφού οι ηλιακοί θερμοσυσσωρευτές διερράγησαν από το χιόνι, τέθηκαν έκτοτε εκτός λειτουργίας και η επισκευή τους κρίθηκε άσκοπη, εφ' όσον η νέα βλάβη από την ίδια αιτία πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Η παροχή νερού καλύπτει ένα εξάωρο έως το πολύ οκτάωρο την ημέρα, με αποτέλεσμα τον εκ των πραγμάτων εξαναγκασμό των κρατουμένων να συλλέγουν νερό για να πιούν το βράδυ καθώς και τη δημιουργία προβλημάτων υγιεινής και καθαριότητας. Ειδικότερα το βράδυ διατίθεται ζεστό νερό επί μία ώρα με συνέπεια να προλαβαίνει το λουτρό μόνον ένας

στους δύο κρατουμένους. Με τα ανωτέρω παραβιάζονται οι υποχρεώσεις εξασφάλισης συνθηκών υγιεινής κατά την κράτηση (άρθρα 20 παρ. 2α', 21 παρ. 5γ' Σ.Κ.), παροχής επαρκούς θερμού και κρύου νερού (άρθρο 21 παρ. 5γ' Σ.Κ.), η δε Διεύθυνση αδυνατεί εκ των πραγμάτων να ανταποκριθεί στην υποχρέωσή της να εξασφαλίζει τους όρους υγιεινής των κρατουμένων και καθαριότητας στο Κατάστημα (άρθρο 25 παρ. 1 Σ.Κ.).

A4. Ο βιολογικός καθαρισμός εκκρεμεί και η αποκομιδή των λυμάτων γίνεται μόνο μέσω βυτιοφόρων οχημάτων, με όλες τις συνοδές συνέπειες της κατάστασης αυτής. Έξω από τη φυλακή υπάρχουν δύο «γούβες», τις οποίες δεν λειτούργησε ο κατασκευαστής. Έτσι, στη φυλακή δεν υπάρχει νόμιμος ΧΥΤΑ.

A5. Παρατηρούνται διαρροές από τις στέγες των διαδρόμων. Η κατάσταση πρέπει να είναι ιδιαίτερα σοβαρή, αφού στα σημεία των διαρροών έχει αλλοιωθεί το χρώμα του δαπέδου των διαδρόμων. Διαρροή παρουσιάζεται και από τα παράθυρα του Καταστήματος, ενώ και στο τσιμέντο των (κτιστών) κρεβατιών παρατηρήθηκε υγρασία και για το λόγο αυτό τοποθετήθηκαν σχάρες κάτω από τα στρώματα.

A6. Τα κελιά των κρατουμένων είναι σχετικά ευρύχωρα και η αναλογία χώρου και αριθμού κρατουμένων είναι γενικώς ανεκτή. Οι όροι χωρητικότητας του νόμου (άρθρο 21 παρ. 2, 4 Σ.Κ.) τηρούνται οριακά (: αντί 6 τ.μ./ κρατούμενο, παρέχονται για την ακρίβεια 11,925 τ.μ. και για τους δύο).

A7. Η σίτιση φάνηκε να μην παρουσιάζει πρόβλημα (πρβλ. άρθρο 32 Σ.Κ.), εάν κρίνει κανείς από το δείγμα που μας παρουσιάστηκε κατά τη διάρκεια της συνομιλίας με το διοικητικό προσωπικό και τους εισαγγελείς. Στα θετικά σημεία ως προς τις υποδομές του Καταστήματος πρέπει να συμπεριληφθεί η λειτουργία του κυλικείου, που υλοποιείται από τους ίδιους τους κρατούμενους και από το οποίο αγοράζουν είδη και οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι. Σε γενικές γραμμές το κυλικείο παρουσίασε εικόνα εύτακτης και οργανωμένης υπηρεσίας.

B) Απασχόληση

Η αναλογία σωφρονιστικού πληθυσμού και κρατουμένων απασχολούμενων σε θέσεις εργασίας (280/121) δεν είναι αρκετά υψηλή, βρίσκεται όμως σε ανεκτό επίπεδο. Υπάρχουν σε λειτουργία ηλεκτρολογείο, ενώ κάποιοι απασχολούνται στην αγιογράφηση ενός ειδικού χώρου του Καταστήματος, που προορίζεται για τον εκκλησιασμό των κρατουμένων. Το κλιμάκιο της Αρχής υπογράμμισε την ιδιαίτερη ειδικοπροληπτική βαρύτητα της εμπέδωσης και περαιτέρω ανάπτυξης προγραμμάτων εκπαίδευσης και απασχόλησης στο πνεύμα των τεθειμένων διατάξεων που ευνοούν την επανένταξη μέσω αυτών (άρθρα 35, 40 κ.επ., 46 Σ.Κ.). Αναφέρθηκε

παράλληλα η υλοποίηση προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης με τη συμμετοχή κρατουμένων.

Γ) Ψυχαγωγία – Άθληση

Γ1. Δεν υπάρχει βιβλιοθήκη. Οι κρατούμενοι προμηθεύονται βιβλία στα κελιά τους από την κοινωνική υπηρεσία μετά από αίτησή τους. Η οργάνωσή της που προβλέπεται υποχρεωτικά (άρθρο 21 παρ. 6 Σ.Κ.), ενώ ενθαρρύνεται και η δημιουργία της υπό δανειστική μορφή (άρθρο 37 παρ. 4 Σ.Κ.), συνιστάται και ειδικοπροληπτικά. Ο νόμος, άλλωστε, ενθαρρύνει την ενεργό συμμετοχή σε εν γένει ψυχαγωγικά προγράμματα ως μορφή δημιουργικής αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου που συνεκτιμάται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων (άρθρο 38 Σ.Κ.).

Γ2. Παρατηρείται επίσης ότι δεν λειτουργούν χώροι άθλησης για λόγους ασφαλείας, αν και υπάρχει χώρος υπαίθριου γηπέδου. Το ίδιο ισχύει και για το γυμναστήριο. Είναι υποτυπώδες, με προσομοιώσεις βαρών (κατασκευές τσιμέντου). Δεν ικανοποιούνται έτσι κατ' ουσίαν οι επιταγές ύπαρξης επαρκών ανοικτών χώρων αθλοπαιδιών (άρθρο 21 παρ. 6 Σ.Κ.) και δημιουργίας κατάλληλα διαμορφωμένων και εξοπλισμένων γυμναστηρίου και γηπέδου (άρθρο 36 παρ. 2 Σ.Κ.). Αντίθετα, με την επιλεγείσα από τη Διεύθυνση λύση απολυτοποιείται η ανάγκη ικανοποίησης των απαιτήσεων ασφαλείας έναντι των αναγκών των κρατουμένων να διαμορφώνουν στοιχειωδώς ψυχαγωγικά τον χρόνο τους και του δικαιώματός τους στην άθληση, η συμμετοχή στην οποία συνεκτιμάται θετικά για τη χορήγηση ευεργετικών μέτρων (άρθρο 34 παρ. 1 Σ.Κ.). Η απολυτοποίηση αυτή δεν φαίνεται εύλογη εν όψει του γεγονότος, ότι το Κατάστημα έχει μικρό αριθμό κρατουμένων και επαρκές αριθμητικά φυλακτικό προσωπικό, διαθέτει δε δύο σειρές υψηλών τοίχων περίφραξης, μεταξύ των οποίων μεσολαβεί τάφρος. Επί πλέον, ο κατασκευαστής προφανώς επιθυμούσε τη θέση σε λειτουργία των χώρων αυτών. Μία λύση που δεν θα έθετε σε κίνδυνο την ασφάλεια του Καταστήματος θα μπορούσε να είναι η άθληση των κρατουμένων ανά πτέρυγα με αυξημένο προσωπικό φύλαξης.

II. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΥΤΕΡΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

A. Παρουσιάζονται ασφαλώς δυσκολίες στο επισκεπτήριο από συγγενείς, φίλους αλλά και συνηγόρους των εγκλειστών λόγω της απομονωμένης θέσης της φυλακής. Οι επισκέψεις όμως αποτελούν καίριο μέσο επικοινωνίας του κρατουμένου με το κοινωνικό περιβάλλον, η τακτική και απρόσκοπτη ροή της οποίας εξομαλύνει τη διαβίωση στη φυλακή και διευκολύνει την επανένταξη (άρθρο 51 παρ. 2 Σ.Κ.). Ρητά μάλιστα ορίζεται, ότι λαμβάνεται μέριμνα μη δυσχεράνσεως της επικοινωνίας των

εγκλείστων σε Καταστήματα κείμενα εκτός αστικών περιοχών (άρθρο 20 παρ. 1γ' Σ.Κ.)

Β. Πρέπει να επισημανθεί η εύλογη διαμαρτυρία των αλλοδαπών κρατουμένων για την ανεπάρκεια του χρονικού ορίου των τηλεκαρτών, στην αγορά περισσότερων από τις οποίες δυσκολεύονται να ανταποκριθούν χρηματικά. Η Διεύθυνση επέμεινε στην ανάγκη αποτροπής φαινομένων χρήσης των τηλεκαρτών ως «νομίσματος» στο εσωτερικό της φυλακής, της μετατροπής τους δηλαδή σε αντικείμενο εκβιασμών και πιέσεων. Ας σημειωθεί πάντως, ότι για τις τηλεκάρτες υπάρχει δέσμευση από τον Κανονισμό Φυλακών. Εν πάση περιπτώσει σε κάθε πτέρυγα διατίθεται τηλέφωνο με κερματοδέκτη και κατά τούτο τηρείται η επιταγή του νόμου (άρθρο 53 παρ. 1 Σ.Κ.), δεν μας αναφέρθηκε άλλωστε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης της υπηρεσίας να διευκολύνει την επικοινωνία κρατουμένων που αδυνατούν να καταβάλουν την τυχόν απαιτούμενη σχετική δαπάνη (άρθρο 53 παρ. 5 Σ.Κ.).

Γ. Διάσταση της επικοινωνίας αποτελεί ασφαλώς και η ευχέρεια εισαγωγής ειδών στο Κατάστημα, η οποία περιορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από σχετικές απαγορεύσεις που αποσκοπούν στην αποτροπή εισαγωγής ναρκωτικών ουσιών σε αυτό, πράξη με τη βαρύτερη κατά νόμο πειθαρχική απαξία (άρθρα 68 παρ. 2ζ', 69 παρ. 1 Σ.Κ.). Οι απαγορεύσεις εισαγωγής ειδών ένδυσης, υπόδησης και διατροφής θα αποτελούν δυστυχώς «μονόδρομο» για τη Διεύθυνση, ενόσω δεν υπάρχουν μηχανήματα ανίχνευσης των εν λόγω ουσιών. Τέτοια μηχανήματα έχει ζητήσει πάντως η Διεύθυνση του καταστήματος.

III. ΙΑΤΡΟΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ

Κατά την επίσκεψη του κλιμακίου στο Γ.Κ.Κ. Μαλανδρινού αναζητήθηκαν πληροφορίες για την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη των κρατουμένων. Διαπιστώθηκε ότι υπάρχει κτιριολογική υποδομή στην οποία λειτουργεί ανεξάρτητα το ιατρείο του καταστήματος. Ο χώρος είναι ικανοποιητικός τόσο από άποψη έκτασης όσο και κατάστασης - συντήρησης (καθαριότητα, διαρρύθμιση, οργάνωση).

Το ιατρείο είναι εξοπλισμένο με τα απαραίτητα ιατρικά εργαλεία ενώ λειτουργεί και μικρό φαρμακείο για τις αναγκαίες χορηγήσεις στους κρατουμένου ή την αντιμετώπιση εκτάκτων περιστατικών. Το ιατρείο βέβαια είναι προσανατολισμένο στην παροχή πρώτων βοηθειών. Το κατάστημα δε διαθέτει ασθενοφόρο, με αποτέλεσμα αν χρειαστεί μεταφορά για κάποιο επείγον περιστατικό, να καλείται από την Άμφισσα, πράγμα που απαιτεί σημαντικό χρόνο, για τη διαδρομή Άμφισσα - Μαλανδρίνο και αντιστρόφως ώστε να γίνει μεταφορά στο νοσοκομείο. Εξάλλου υφίσταται σε ειδικό χώρο πλήρως εξοπλισμένο οδοντιατρείο

Στο ιατρείο υπηρετεί ένας ιατρός χωρίς ειδικότητα (εκτελώντας υπηρεσία υπαίθρου) και τέσσερις νοσηλεύτριες. Ο ιατρός ευρίσκεται στο κατάστημα κατά τις πρωινές ώρες ενώ οι νοσηλεύτριες εκτελούν υπηρεσία σε συνεχή βάση. Σημειώνεται ωστόσο ότι δεν υφίσταται κάλυψη των κρατουμένων από ψυχίατρο, αν και κάτι τέτοιο θα ενδείκνυτο λόγω του υψηλού αριθμού κρατουμένων με προβλήματα εξάρτησης από ναρκωτικές ουσίες.

IV. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΩΝ

Δεδομένης της μεγάλης χιλιομετρικής απόστασης του καταστήματος από το μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα – Θεσσαλονίκη) αλλά και από τη κοντινότερη πόλη – πρωτεύουσα νομού (Άμφισσα) η πραγματοποίηση επισκέψεων στους κρατούμενους είναι εξαιρετικά δυσχερές. Διαπιστώθηκε μάλιστα ότι ο αριθμός επισκέψεων, από μέλη της οικογένειας, οικείους ή συνηγόρους, προς τους κρατούμενους είναι ελάχιστες. Για το λόγο αυτό η χορήγηση άδειας στους κρατούμενους του συγκεκριμένου καταστήματος διαθέτει ξεχωριστή σημασία, ως κύριο μέσο επικοινωνίας με το οικογενειακό και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Κατά την επίσκεψη του κλιμακίου στο Γ.Κ.Κ. Μαλανδρινού αναζητήθηκαν πληροφορίες για τη λειτουργία του θεσμού της άδειας στους κρατούμενους (άρ. 54 Σ.Κ.). Το θέμα συζητήθηκε με τον αντεισαγγελέα Άμφισσας, το διευθυντή του Καταστήματος αλλά και την παρούσα κοινωνική λειτουργού, υπό την ιδιότητά τους ως μέλη του αρμόδιου, για τη χορήγηση αδειών, συμβουλίου του άρθρ. 70 παρ. 1 Σ.Κ.

Διαπιστώθηκε η θετική επίδραση του θεσμού στη λειτουργία του καταστήματος ενώ παράλληλα εκφράστηκε η ανάγκη προσεκτικής χρήσης του. Δόθηκαν εξάλλου με προθυμία πληροφορίες για την πρακτική λειτουργία του θεσμού αλλά και στοιχεία από τη μέχρι τώρα τύχη των αιτήσεων χορήγησης άδειας.

Ειδικότερα, από την εφαρμογή του θεσμού στο συγκεκριμένο κατάστημα (20.07.2001) μέχρι και τις 07.03.2005 καταγράφονται τα ακόλουθα δεδομένα:

<i>Κρατούμενοι</i>	Αιτήσεις	Χορηγήσεις	Ποσοστά %
<i>Έλληνες</i>	154	86	55,84
<i>Αλλοδαποί</i>	92	33	35,86
Σύνολο	246	119	48,37

Από ένα δειγματοληπτικό έλεγχο σε αποφάσεις του ως άνω Συμβουλίου επί αιτήσεων κρατούμενων για χορήγηση άδειας, προέκυψαν τα ακόλουθα:

Η αποδοχή του αιτήματος χορήγησης άδεια συχνά στηρίζεται στην καλή χρήση προηγουμένως χορηγηθείσας άδειας και στο γεγονός ότι ενδιάμεσα ο κρατούμενος δεν δημιούργησε κάποιο πρόβλημα. Οι αποφάσεις του αρμόδιου συμβουλίου διαθέτουν ορισμένη αιτιολογία η οποία ποικίλει, ανάλογα με την περίπτωση αλλά και ανάλογα με το διατακτικό: Οι θετικές διαθέτουν στοιχειώδη αιτιολογία ενώ οι απορριπτικές διαθέτουν επαρκέστερη αιτιολογία με αναφορά στα στοιχεία που θεμελιώνουν την αρνητική κρίση.

Εκτιμάται και λαμβάνεται υπόψη το τυχόν πειθαρχικό παρελθόν (τα πειθαρχικά παραπτώματα που διέπραξε ο αιτών), οι αποδράσεις (ή απόπειρες αποδράσεων) οι οποίες και καθιστούν τον κρατούμενο ύποπτο φυγής (ή ορθότερα μη επιστροφής στο κατάστημα).

Ενίοτε ο κρατούμενος κρίνεται *«επικίνδυνος στη διάπραξη και νέων αδικημάτων»*. Λαμβάνεται εξάλλου υπόψη το *«είδος και η σοβαρότητα των αδικημάτων τα οποία διέπραξε»* καθώς και η διαπίστωση *«υποτροπής»* στοιχεία ωστόσο τα οποία δεν προβλέπονται ρητά στις σχετικές διατάξεις του Σ.Κ. (άρ. 55). Σημειώνεται πάντως ότι οι εισαγγελικοί λειτουργοί, μέλη του αρμόδιου Συμβουλίου, διαθέτουν εικόνα των κρατούμενων – αιτούντων άδειας, δοθέντος ότι πραγματοποιούν τακτικές επισκέψεις εβδομαδιαίως.

Εξάλλου ως αιτιολογία των απορριπτικών αποφάσεων επί αιτήσεων χορήγησης αδειας αλλοδαπών κρατούμενων αναφέρεται ότι αυτή οφείλεται στην *«παντελή έλλειψη οικογενειακών και λοιπών υποχρεώσεων στην Ελλάδα»* και ως εκ τούτου *«εκτιμάται ότι δεν θα κάνει σωστή χρήση αυτής και υφίσταται κίνδυνος φυγής αυτού»* δοθέντος ότι υπάρχει *«έλλειψη στενού οικογενειακού περιβάλλοντος στην Ελλάδα το οποίο να στηρίζει την όλη ενέργεια»*. Εκτιμάται εξάλλου από το Συμβούλιο, όπως και στους έλληνες, η προσωπικότητα, η συμπεριφορά κατά τη διάρκεια της κράτησης, ατομική – επαγγελματική και κοινωνική κατάσταση,

V. ΔΕΣΜΕΥΣΗ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΕΤΑΓΩΓΗ

Διαπιστώθηκε ότι οι κρατούμενοι μεταγονται σε κάθε περίπτωση με φορτηγάκι-κλούβα με τα χέρια *«πεισθάγκωνα»* δεμένα με χειροπέδες. Το όχημα αυτό διαθέτει ασφαλές διαχωριστικό του οδηγού και των φρουρών από τον χώρο των κρατούμενων. Ο χώρος αυτός, στον οποίο η πρόσβαση είναι από θύρα στο πίσω μέρος του οχήματος, αποτελείται από σειρές μεταλλικών καθισμάτων, χωρίς ζώνες ασφαλείας.

Δεδομένης της ορεινής, διάρκεια περίπου 45 λεπτών, διαδρομής που απαιτείται για τις μεταγωγές σε δικαστήριο ή στο πλησιέστερο νοσοκομείο

Άμφισσας, ο τρόπος αυτός μεταγωγής αφ' ενός δεν διασφαλίζει τη *σωματική ακεραιότητα* των κρατουμένων διότι βγαίνουν με μώλωπες, αδυνατώντας να στηριχθούν στις στροφές αφού είναι δεμένοι με τα χέρια πίσω, και αφ' ετέρου μπορεί να θεωρηθεί προσβλητικός της *αξιοπρέπειας* των κρατουμένων (βλ. άρθρ.144 παρ. 11 π.δ. 141/91: *Η μεταγωγή γίνεται κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την ομαλή μετακίνηση και συγχρόνως να μη θίγει την αξιοπρέπεια του κρατούμενου*), αφού δημιουργεί εύλογα την εικόνα μεταφοράς μη ανθρώπινου φορτίου.

Επίσης, κατά την πάγια θέση της Αρχής (έγγραφο 7507/02/2.2/2.7.03, ετήσια έκθεση 2003 σελ.75), η κρίση του κ. Διευθυντή του Σ.Κ. κατ' άρθρον 147 π.δ. 141/91 για την *αναγκαιότητα* της δέσμευσης κρατουμένων με χειροπέδες θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να προηγείται της επιβολής του επαχθούς αυτού μέτρου διοικητικού καταναγκασμού, σύμφωνα με τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας (άρθρ.25 παρ.1 Συντάγματος). Θα πρέπει δηλαδή σε κάθε μεταγωγή να λαμβάνεται υπ' όψιν όχι μόνον το ύψος της ποινής κάθε κρατουμένου (άλλωστε κατά κανόνα, το Σ.Κ. Μαλανδρίνου συγκεντρώνει περιπτώσεις κάθειρξης ή ισοβίων) αλλά και η συμπεριφορά του κατά τη διαβίωσή του στο σωφρονιστικό κατάστημα και κατόπιν της συνεκτίμησης αυτής να απαλλάσσονται από τη δέσμευση εντός του οχήματος ασφαλείας όσοι κρατούμενοι δεν χαρακτηρίζονται επικίνδυνοι ή ύποπτοι απόδρασης.

Επιπροσθέτως, η έλλειψη ζωνών ασφαλείας στα οχήματα μεταγωγής, σε συνδυασμό με τον ασφαλή διαχωρισμό του χώρου των κρατουμένων από τον οδηγό και τους φρουρούς, θα έπρεπε να συνεκτιμηθεί από τη διεύθυνση του Γ.Κ.Κ. Μαλανδρίνου ούτως ώστε να εξευρεθεί άλλος τρόπος από τη δέσμευση πεισθαγκωνα, ασφαλέστερος για τη σωματική ακεραιότητα των κρατουμένων, όπως λ.χ. η τοποθέτηση ζωνών ασφαλείας, η δέσμευση με τα χέρια εμπρός ή η δέσμευση στο όχημα εάν αυτό κριθεί επαρκές από πλευράς οδικής ασφάλειας.

Ειδική μνεία τέλος πρέπει να τύχει ένα ευρύτερης έκτασης πρόβλημα του ελληνικού σωφρονιστικού συστήματος, το οποίο αναδείχθηκε και κατά την αυτοψία στο κατάστημα του Μαλανδρίνου, ιδίως δε κατά την επαφή των μελών του κλιμακίου με τους εκπροσώπους της Διοίκησης αλλά και της Εισαγγελικής αρχής. Πέραν του ειδικού ζητήματος των ανιχνευτικών μηχανημάτων που εθίγη ανωτέρω (βλ. υπό II. Γ), το πρόβλημα με τις ναρκωτικές ουσίες διαχέεται σχεδόν σε κάθε επί μέρους πεδίο της σωφρονιστικής αγωγής στο Κατάστημα, είτε πρόκειται για τον ιατρικό εξοπλισμό του, είτε για την ακώλυτη άθληση των κρατουμένων, είτε για την ομαλή λειτουργία του κυλικείου, είτε, τέλος, για την ομαλή ροή της χορηγήσεως αδειών.

Με το πέρας της αυτοψίας η επιτροπή συνέταξε και υπογράφει την παρούσα έκθεση.

Αθήνα, 18 Μαρτίου 2005
Οι διενεργήσαντες την αυτοψία

Ανδρέας Τάκης

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη

Χαρ. Παπαχαραλάμπους

Ευτ. Φυτράκης

Χρυσή Χατζή

Ειδικός επιστήμονας

Ειδικός Επιστήμονας

Ειδική επιστήμονας